

DOKUMENTARNI FILM U NASTAVI POSLOVNOG ENGLESKOG JEZIKA

Datum prijave: 3.3.2013.

UDK 371.3:791.43:811.111-26

Datum prihvaćanja: 31.5.2013.

Stručni rad

Sandra Kovačević, prof. engleskog i hrvatskog jezika i književnosti

Sportski menadžment

Visoka škola za menadžment i dizajn Aspira

Domovinskog rata 65, 21 000 Split, Hrvatska

Telefon: +385(0)21/382-802 Fax: +385(0)21/382-805 Mobitel: 098/9601908

E mail: sandra.kovacevic@aspira.hr

SAŽETAK - *Mogućnost primjene dokumentarnog filma u nastavi stranih jezika je neosporna. Međutim, dokumentarni film se relativno rijetko koristi kao audiovizualno didaktičko sredstvo u visokom obrazovanju na stručnim studijima. U nastavi kolegija Poslovni engleski jezik na studiju Sportskog menadžmenta Visoke škole za menadžment i dizajn, dokumentarni film se pokazao kao korisno sredstvo izgrađivanja i nadograđivanja jezičnoga znanja studenata, ali i kao sredstvo za povezivanje tema iz menadžmenta i sporta s nastavom stranoga jezika. Ovakvom primjenom dokumentarnog filma u nastavi stranog jezika studenti razvijaju vještine slušanja s razumijevanjem kroz sadržaj koji je izravno povezan s njihovom budućom strukom, a u aktivnostima koje slijede nakon gledanja filma studenti razvijaju komunikacijske vještine i vještine pisanja. Na ovakav način, dokumentarni film se može primijeniti u nastavi svih stranih jezika u visokom obrazovanju na stručnim studijima.*

Ključne riječi: *dokumentarni film, audiovizualno nastavno sredstvo, nastava poslovnog engleskog jezika, sportski menadžment, stručni studiji*

SUMMARY - *The implementation of documentary in foreign language teaching is indisputable. However, documentary is rarely used as audiovisual didactic tool in higher education of professional studies. Documentary was proven to be a useful teaching tool for building and rebuilding students' foreign language competence, as well as for connecting management and sport with foreign language teaching in Business English course at University College of Sports Management. In this way, implementation of documentary in foreign language teaching improves students' listening skills through subjects connected to their future occupation. Activities that follow the documentary help students improve their communicative and writing skills. Consequently, documentary can be implemented in any foreign language teaching in higher education in professional studies.*

Key words: *documentary, audiovisual teaching tool, business english teaching, sports management, professional studies*

1. UVOD

Vizualni i audiovizualni mediji u nastavi stranih jezika prisutni su već desetljećima i od velike su važnosti za razvijanje jezičnih kompetencija. Danas se sve manje upotrebljavaju tradicionalni mediji poput grafoskopa, a sve se više u nastavni proces učenja stranih jezika uključuje internet, video, televizijski programi, reklame, različite emisije (talk show, reality show), crtani filmovi i slično. U osnovnoškolskom i srednjoškolskom obrazovanju dokumentarni film je prisutan, iako rijetko u nastavi stranih jezika. Međutim, u visokoškolskom obrazovanju, posebno na stručnim studijima, dokumentarni film u nastavi stranog jezika je iznimno rijetko nastavno sredstvo.

Dokumentarni film je u svojoj suštini edukativan i na taj način predstavlja sponu između učenja stranog jezika i stručnih sadržaja u sklopu visokog obrazovanja. Jezik u njima je standardni i najčešće vezan za određenu interesnu skupinu, a teme su u logičnom slijedu. Sve ovo čini ovakvu vrstu programa pogodnom za specijalizirane tečajeve jezika struke (Braović-Plavša, 2006). Ovaj članak će kroz primjer primjene dokumentarnog filma u nastavi poslovnog engleskog jezika na studiju sportskog menadžmenta pokazati važnu ulogu takvog audiovizualnog medija u nastavi stranog jezika.

2. VAŽNOST DOKUMENTARNOG FILMA U NASTAVI STRANOG JEZIKA

Razred je umjetno stvorena komunikacijska sredina i ona nameće specifično jezično ponašanje koje rezultira time da nastavnik često postavlja pitanja o sadržaju koji mu je već poznat (Vrhovac, 2001). Upravo zato su audiovizualni mediji važni za stvaranje autentičnih, prirodnih situacija koje obiluju verbalnim i neverbalnim reakcijama govornika, što omogućuje cjelovito i sveobuhvatno učenje jezika (Häusler, 2002). Jedan od takvih audiovizualnih didaktičkih materijala je i dokumentarni film.

Dokumentarni film je atraktivan način motivacije studenata. Budući da studenti povezuju gledanje filma sa svojom dokolicom, shvatit će gledanje filma kao učenje kroz opuštanje. Naravno, važno je pripaziti da su zadaci jasni i da se studenti ne prepuste pasivnom gledanju.

Osim što prenosi edukativne sadržaje, dokumentarni film također ima i kulturološku ulogu. Kroz ovakvu vrstu medija studenti imaju mogućnost uočiti i prepoznati obilježja različitih kultura, a isto tako mogu uspoređivati kulturološke sličnosti i razlike između onog što im je prikazano i situacije u Hrvatskoj.

Učenje stranog jezika ne pretpostavlja samo jezične sadržaje, već i učenje o kulturi naroda kojima je

taj jezik materinji. Na taj način jezik je istodobno i znanje i sredstvo prijenosa znanja (Vrhovac, 2001). Primjenom ovakvog audiovizualnog medija u nastavi, jezik se uči indirektno kroz usvajanje sadržaja povezanog s budućom strukom, odnosno strani jezik postaje i sadržaj i sredstvo prenošenja sadržaja.

2.1. Dokumentarni film kao poveznica stručnih sadržaja i učenja stranog jezika

Kako bi dokumentarni film povezo sadržaje stručnog studija s učenjem jezika, potrebno je naći film koji će obrađivati stručni sadržaj na studentima razumljiv i primjeren način i koji će ispuniti nastavne ciljeve. Uz dobro pripremljen nastavni proces, gotovo svaki dokumentarni film može pridonijeti ostvarenju nastavnih ciljeva.

Budući da su dokumentarni filmovi najčešće obrađeni na standardnim inačicama jezika, studenti neće imati probleme s razumijevanjem dijalekata, a i jezik koji slušaju blizak je onome koji su učili kroz formalno obrazovanje. Također, potrebno je koristiti dokumentarni film koji obrađuje njima poznatu temu iz struke, a uz pretpostavku da su odabrali određeni studij upravo zbog toga što ih takvi sadržaji zanimaju, motivacija je poprilično sigurna.

Jezik se usvaja putem komunikacije. U razrednom dijalogu postoji s jedne strane komunikacija - jezična razmjena između učenika i nastavnika o zadanoj temi koja je cilj sata stranoga jezika i metakomunikacija - predmet jezične razmjene između nastavnika i učenika jest razgovor o jeziku (Vrhovac, 2001). Ovu drugu razinu često prate nejezične sastavnice govorne komunikacije. Poznato je da učenik često nesigurno odgovara na pitanja koja nastavnik postavi jer je više koncentriran na točnost izraza nego na prenošenje obavijesti, odnosno komunikaciju. Učenje jezika na takav način predstavlja začarani krug u kojem je potrebno učiti jezik kako bi se ostvarila komunikacija, a isto tako, sama komunikacija predstavlja način učenja jezika (Vrhovac, 2001). Kako bismo izašli iz ovog začaranog kruga potrebno je shvatiti da je autentičnost komunikacijskog iskustva važnija za učenika, u našem slučaju studenta, od samog jezičnog oblika i gramatičkih iskaza. Razumljiv unos obavijesti pobjeđuje nesvjesno usvajanje jezika i za učenika, studenta, ima veću vrijednost od svjesnoga učenja jezika (Krashen, 1983).

Udžbeničko obrađivanje vokabulara i s njim povezani govorni činovi umjetne su tvorevine i često nisu dovoljan poticaj za razvijanje komunikacijskih vještina. Upravo zato dokumentarni film o temi vezanoj za studentovu buduću struku predstavlja bolji poticaj za razvijanje komunikacijskih vještina i općenito učenje stranog jezika. Kroz neverbalnu komunikaciju putem slika, zvukova, intonacije, glazbe i pokreta u kombinaciji sa stranim jezikom, studenti uče jezik bez pukog dekodiranja jezičnih znakova i promatraju upotrebu jezika u kontekstu što ih osposobljava za kritičko promišljanje o filmu i to s interkulturalnog, zemljopisnog i jezičnosadržajnog aspekta (Strmečki Marković, 2005:60), kao i aspekta struke.

2.2. Mogući problemi u uporabi dokumentarnog filma kao audiovizualnog medija u nastavi sa studentima

Mogući problemi koji se mogu pojaviti kod didaktičke uporabe dokumentarnog filma u nastavi su pronalaženje adekvatnog filma za određenu struku, nejednaka razina znanja studenata i trajanje filma.

Kada je riječ o engleskom jeziku, problem pronalaženja adekvatnog dokumentarnog filma je sveden na minimum, ali kod drugih stranih jezika to može predstavljati veliku prepreku. Nadalje, studenti često imaju različita predznanja jezika kada dođu na studij. Ova činjenica može predstavljati veliki problem ako se radi o iznimno heterogenoj skupini. U tom slučaju potrebno je odgoditi uporabu ovakvog medija za više godine studija kada će znanje i vještine onih studenata koji ne vladaju dobro jezikom doseći određeni razinu potrebnu za razumijevanje sadržaja filma. Međutim, ako je riječ o engleskom jeziku, u većini slučajeva studenti na početku studija već imaju dovoljne kompetencije za sudjelovanje u ovakvom nastavnom procesu, budući da je engleski jezik prisutan u svakodnevnoj upotrebi medija izvan formalnog učenja. Također, trajanje filma može predstavljati problem. U prosjeku oni traju od 45 - 90 minuta, a obično ne raspolažemo s više od 90 minuta. To znači da se ponekad popratne aktivnosti vezane uz film moraju odvijati na idućim satovima, što može izazvati problem ukoliko je dug vremenski odmak ili ako se pojave studenti koji su izostali sa sata gledanja filma. Kod primjera kojeg ćemo iznijeti u ovom članku ovaj problem je uspješno izbjegnuto na način da su svi studenti bili obaviješteni o zadacima i da su bili dužni pogledati određeni dokumentarni film (link se nalazio na stranicama kolegija u sustavu Merlin), a sat obrade se odvio u roku od 4 dana što je olakšalo prisjećanje sadržaja filma.

Uz dobru pripremu i organizaciju svi navedeni problemi se mogu uspješno riješiti.

3. OBRADA DOKUMENTARNOG FILMA U NASTAVI POSLOVNOG ENGLESKOG JEZIKA NA STUDIJU SPORTSKOG MENADŽMENTA

Dokumentarni film kao nastavni medij mora odgovarati jezičnom predznanju studenata i njihovim sposobnostima razumijevanja. Kao nastavno sredstvo, dokumentarni film ne smije biti puko prikazivanje informacija putem slika, već mora predstavljati pomoćno sredstvo pri obradi neke teme povezane sa stručnim sadržajima. Često se film u nastavi koristi za zabavu ili ispunjavanje vremena, pogotovo za posljednje satove nastave, ali na taj način se gubi edukativna i jezična svrha ovog medija. Dokumentarni film mora imati stručnu i jezičnu svrhu, a ne smije sam sebi biti svrha. studenti moraju višestruko profitirati gledanjem dokumentarnog filma (Strmečki Marković, 2005).

Na nastavi poslovnog engleskog jezika koriste se različiti mediji koji imaju za cilj uvježbavanje vokabulara, razvijanje vještina slušanja s razumijevanjem

kao i razvijanje komunikacijskih vještina i vještina pisanja. Ovakvim pristupom se daje velika uloga studentovoj sposobnosti imaginacije i vizualizacije određenih pojava. Uporabom dokumentarnog filma studenti potvrđuju svoje prijašnje zaključke i povezuju jezična znanja s komunikacijskim te slušaju i gledaju sadržaje povezane s drugim kolegijima na engleskom jeziku. Ovakva interakcija i interdisciplinarnost potiče razmišljanje o stručnim temama na engleskom jeziku.

3.1. Primjer primjene dokumentarnog filma u nastavi poslovnog engleskog jezika

Na drugoj godini studija sportskog menadžmenta, na nastavi poslovnog engleskog jezika studentima je prikazan BBC-jev dokumentarni film „Gods of Brazil: Pelé and Garrincha“ koji prati sportsku karijeru ova dva poznata nogometaša. Studenti su dobili zadatke i u krajnjoj fazi obrade su sudjelovali u diskusiji koristeći isključivo engleski jezik.

Ispostavilo se da je problem interferencije materinog jezika potpuno izostao u ovoj diskusiji na temelju dokumentarnog filma i motivacija za sudjelovanje u diskusiji je znatno bila povećana. Čak su i studenti koji inače zbog nesigurnosti izbjegavaju komunikaciju aktivno sudjelovali u raspravi.

Osim što promatra život i karijeru dvaju svjetski poznatih nogometaša, ovaj dokumentarni film pruža i uvid u odnose između sporta, politike i društva, ukazuje na važnost marketinga, PR-a, menadžmenta i samopromocije u sportskoj industriji te uspoređuje važnost talenta i treninga za uspjeh sportaša. Kroz priču o spomenutom dvojcu vidimo njihovo porijeklo, razvoj sportaša od ranih dana do vrhunca karijere te odluke koje su ih dovele do potpuno različitog kraja karijere. Upravo su ti različiti završeci karijera bili poticaj za debatu - kojeg od ovo dvoje nogometaša studenti smatraju uspješnijim i kvalitetnijim igračem.

Većina stručnih sadržaja iz filma studentima je bila poznata iz kolegija kao što su povijest sporta, osnovne marketinga, sociologija sporta, sportski menadžment, poduzetništvo u sportu. Međutim, i na kolegiju poslovnog engleskog jezika obrađivale su se teme talenta i treninga, potrebnih vještina uspješnih sportaša i menadžera te teme o važnosti marketinga.

Dakle, studenti su imali prethodna znanja koja su im olakšala razumijevanje i analiziranje dokumentarnog filma kroz nastavu poslovnog engleskog jezika.

3.1.1. Faze obrade dokumentarnog filma

Obrada dokumentarnog filma u nastavi stranog jezika mora omogućiti ostvarenje nastavnih ciljeva - kako sa stručnog, tako i s jezičnog aspekta. Zato je važno prilikom pripremanja provjeriti prikladnost filma za ostvarenje spomenutih ciljeva. Strukturu nastavnog sata ne bi trebalo detaljno i kruto unaprijed shematizirati jer ona ovisi o mnogim faktorima (subjektivan doživljaj filma, zadaci, struktura razreda - jezično predznanje, itd.). Zato se predlaže elastična struktura koja ne ograničava, već samo predlaže

faze: uvod, prikazivanje, rasprava te sažimanje i uopćavanje stečenog znanja (Vrabec, Težak, 1977).

Sat poslovnog engleskog jezika kojeg ćemo analizirati imao je 3 faze:

- priprema za gledanje dokumentarnog filma
- prikazivanje dokumentarnog filma
- obrada nakon gledanja

3.1.2. Priprema za gledanje dokumentarnog filma

Pripremni dio obrade dokumentarnog filma u sklopu nastave poslovnog engleskog jezika potiče motivaciju za gledanje filma kroz razvijanje vještine slušanja i govornih sposobnosti studenata.

U ovoj fazi je važno studentima dati što više informacija o dokumentarnom filmu. Nastavnik je u ovom primjeru najavio naslov „Gods of Brazil: Pelé and Garrincha“ i proizvodnju filma te je pokrenuo kratki motivacijski razgovor o tome zašto misle da je film nazvan baš tako i što studenti već znaju o poznatim nogometašima - gdje su igrali, kada i po čemu su poznati. Također, studenti su pokušali predvidjeti što će sve vidjeti i čuti o njihovim životima i karijerama i koja bi svjetska natjecanja u nogometu mogla biti prikazana. Budući da se radilo o studentima sportskog menadžmenta od kojih su mnogi i sami sportaši, gotovo svi su znali generalne informacije o spomenutim temama, a ovaj motivacijski razgovor je potaknuo znatniželju kod studenata da potvrde informacije koje su već znali, da razriješe neke nedoumice te saznaju više o već poznatoj temi.

Nakon motivacijskog razgovora studenti su dobili upute za gledanje filma. Naglašeno im je da se ne koncentriraju previše na dešifriranje svake izgovorene riječi već da pokušaju shvatiti smisao diskurza iz konteksta. Ovakva uputa je važna kako studenti ne bi previše pažnje usmjeravali na pojedine riječi, već se skoncentrirali na razumijevanje konteksta i tako razvijali vještinu slušanja s razumijevanjem. Bili su upućeni u samu jezičnu strukturu filma, odnosno da će većinu dokumentarnog filma narator govoriti standardnim engleskim jezikom i da su djelovi filma autentične snimke igrača koji govore portugalskim jezikom, odnosno portugalsko-brazilskim narječjem, i ti djelovi će imati titlove na engleskom jeziku.

Studentima su također dani i zadaci koje će izvršiti nakon gledanja dokumentarnog filma. Pola prisutnih studenata je dobilo zadatak da se više koncentriraju na priču o Peléu, a pola o Garrinchi. Rečeno im je da će nakon gledanja filma rasporediti prednosti i mane karijera ovih sportaša i voditi debatu koja bi trebala dovesti do zaključka koji je sportaš, prema njihovom mišljenju, imao kvalitetniju nogometnu karijeru. Upozoreni su da obrate pažnju na marketinški aspekt i menadžment njihovih karijera, socijalno i političko stanje toga doba te popularnost koju su ovi igrači stekli u svojoj karijeri.

3.1.2. Obrada dokumentarnog filma nakon prikazivanja

Nakon gledanja dokumentarnog filma, važno je dati studentima priliku da komentiraju pogledano. Međutim, treba pripaziti da komentari ne prijeđu u diskusiju jer je to idući zadatak za koji su im potrebne posebne upute. Dakle, treba im dati prostora da

iskazu prve dojmove, ali isto tako treba napomenuti da će imati priliku reći sve što misle u sljedećim zadacima.

Primjena bilo koje vrste filma kao medija u nastavi završava analizom filma koji nudi niz metodički raznovrsnih, jezično baziranih, kreativnih aktivnosti. One mogu biti organizirane kao grupni rad, rad u paru ili individualni rad (Težak, 2002).

Grupni rad omogućuje kolektivnu diskusiju o filmu i razvija kod studenata osjećaj rada u timu. Nakon gledanja filma, može se organizirati debata - rasprava u kojoj će dvije skupine studenata iznositi svoje stavove i razmišljanja. Studentima se mogu dati upute kako se pravilno odvija debata, što potiče međusobno uvažavanje i uvježbava ih za buduće grupne diskusije u kojima se mogu naći u budućnosti. S obzirom da se ne osjećaju svi jednako sigurno raspravljati na stranom jeziku, u našoj situaciji engleskom jeziku, potrebno je pripaziti da svaki student u određenoj grupi sudjeluje u raspravi. To se može postići tako da nastavnik nadgleda grupni rad i potpitanjima potiče one koji oklijevaju da izlože svoje ideje grupi.

U primjeru spomenutog dokumentarnog filma studenti su dobili radni list s tablicom (tablica 1) koju su u grupama bili dužni popuniti. Trebalo je navesti što više prednosti i mana nogometne karijere, života, porijekla i popularnosti nogometaša iz filma. Jedna grupa je ispisivala ideje za Peléa, druga za Garrincha. Nužno je bilo da ispišu i pozitivne i negativne strane kako bi bili svjesni podataka koje će vjerojatno druga strana koristiti kako bi pobila njihove tvrdnje.

Nakon što su ispisali podatke, komunicirajući ideje na engleskom jeziku, svaka je grupa izložila svoje stavove, a zatim su raspravljali o svemu što je bilo rečeno.

Zanimljivo je da su studenti žustro pokrenuli raspravu i nesvjesno su koristili isključivo engleski jezik. Iako su poneki studenti imali problema izreći točno ono što žele, na različite načine su si međusobno pomagali u skupini da misao bude jasno iznešena, nadopunjujući jedni drugima izjave.

Ovakva primjena dokumentarnog filma u nastavi stranog jezika može se koristiti s bilo kojom tematikom i kojim stranim jezikom. Važno je pripaziti da ne dođe do interferencije materinjeg jezika. Kroz ovakav zadatak studenti su razvijali jezične sposobnosti govorenja i bilježenja te su dobili iskustvo grupnog rada kroz iskazivanje vlastitog mišljenja i uvažavanje tuđeg.

Rad u paru se također može primijeniti kroz jezičnu vježbu. Studentima se može dati zadatak da u parovima pokušaju zabilježiti što više nepoznatih riječi ili izraza koje su susreli gledajući film. Međutim, treba pripaziti da se studenti ne koncentriraju previše na zapisivanje i tako izgube koncentraciju praćenja radnje.

TABLICA 1: PRIMJERAK RANOG LISTA

Pelé/ Garrincha	Advantages	Disadvantages
Background		
Personal life		
Career		
Popularity		

Individualni rad se može primijeniti u obliku pisanog rada na zadanu temu povezanu s filmom. Studentima se može dati zadatak da napišu seminarski rad ili esej povezan s filmom kao samostalni rad kod kuće. U primjeru našeg dokumentarnog filma, studenti trebali odabrati jednu od ponuđenih tema i napisati seminarski rad na engleskom jeziku. Ponuđene teme su bile: *Influences between sport, politics and society, How much a career of sportsmen depends on a good self-promotion?*, *Background, life, career: Pele and Garincha*. Na ovaj način studenti su samostalno vježbali vještine pisanja na engleskom jeziku o temama povezanim sa strukom, a na temelju pogledanog dokumentarnog filma.

Ovakav primjer pisanog zadatka se može koristiti sa svakim dokumentarnim filmom koji je vezan za studijsko usmjerenje studenata.

4. ZAKLJUČAK

Dokumentarni film je rijetko dio nastavnog procesa učenja stranog jezika na stručnim studijima. Studenti su često zaokupljeni učenjem novog, stručnog vokabulara pa je ovakav oblik nastave prisutan samo kao način opuštanja i zabave ili kao popunjavanje vremena. Također se smatra da studenti putem dokumentarnog filma ne mogu razvijati jezične sposobnosti i pratiti sadržaj u isto vrijeme. No, primjeri iz prakse pokazuju drugačije.

Ne samo da je dokumentarni film važan izvor stručnih sadržaja, već pruža i audiovizualni poticaj za razvijanje vještina pisanja, slušanja, razumijevanja i govorenja na stranom jeziku. Pokazalo se da studenti imaju mnogo više motivacije za raspravu o stručnim temama na stranom jeziku ako za predložak imaju

dokumentarni film. Isto tako, ovaj medij im može bolje osvijestiti povezanost odslušanih kolegija i nastavu stranog jezika.

Učenje stranog jezika na visokim stručnim studijima bi trebalo pripremiti studente za međunarodnu komunikaciju u struci, a budući da su mediji dio svakodnevnice studenata, potrebno im je osvijestiti koliko je važno pravilno analizirati takve medije poput dokumentarnog filma i koristiti ih aktivno u svrhu učenja jezika i upoznavanja s budućom strukom.

LITERATURA

1. Braović-Plavša, M. (2006): Tv programi u nastavi, *Strani jezici* 35, Vol 4 (445 - 450)
2. Häusler, M. (2002): Od Komenskog do novih medija. Vizualna sredstva u nastavi stranih jezika, *Strani jezici* 31, (1-2, 21-34)
3. Krashen, S. D., (1983): *Second Language Aquisition and Second Language Learning*, Oxford, Pergamon Press
4. Strmečki Marković, S. (2005): Igrani film u nastavi jezičnih vježbi u sklopu studija germanistike u Zagrebu, *Strani jezici* 34, Vol 1 (59 - 68)
5. Težak, S. (2002): *Metodika nastave filma na općeobrazovnoj razini*, Zagreb, Školska knjiga
6. Vrabec, M., Težak, S. (1977): *Uvođenje u umjetnost filma i televizije*, Novi Sad, Radnički univerzitet „Radiovoj Čirpanov“
7. Vrhovac, Y. (2001): *Govorna komunikacija i interakcija na satu stranoga jezika*, Zagreb, Filozofski fakultet